

U potrazi za odgovorom

Jasminka Domaš*

jasminka.domas@zg.t-com.hr

Listajući stare židovske rukopise čitatelj će brzo uočiti da su mnogi tekstovi pisani u obliku pitanja i odgovora. A slojevito odgonetavanje hebrejskih riječi i slova nekako uvijek vodi do pitanja svih pitanja: »Tko sam to ja?« Naravno, u različitim životnim razdobljima i odgovori su različiti. To *ja* ponekad živi u dobrovoljnom izgnanstvu ili je uronjeno u svijet, u društvo, u politiku, ali ne zaboravlja odakle je stiglo, kamo ide i pred kime će naposljetku stajati i položiti račun.

Za života svatko na svoj način ispisuje prazne listove koji se popunjavaju od rođenja do smrti. Naravno, ima pitanja na koja ne stižu odgovori, barem ne odmah, ali prije ili poslije ipak se pojave baš kao u zgodi koja opisuje učitelja koji je imao mnogo učenika. No jedan od njih nakon nekog vremena mu je prišao i rekao da više ne želi ostati s njim, jer ima toliko mnogo pitanja bez odgovora.

Učitelja je zanimalo jesu li mu se ta pitanja javila prije ili nakon što je odlučio prestati s učenjem. »Nakon što sam donio odluku«, rekao je učenik. »U redu«, kimnuo je glavom učitelj. »Tada zapravo nemaš pitanja nego odgovore.«

Ova priča koja potječe iz usmene židovske predaje već stoljećima prenosi se iz naraštaja u naraštaj. I kako bi učeni i mudri ljudi rekli, svaku takvu priču treba otvoriti, otključati. Naime, baš kao učenik koji je odlučio napustiti učitelja, tako se i mi često ponašamo kada ugledamo znance, prijatelje. Skloni smo vrlo brzo nekog osuditi, bez oklijevanja prosuđujemo, pravimo se važni izričući svoje mišljenje na osnovi jednog dojma ili onog što je i kako je ta osoba izrekla ili u nekom momentu napisala. I tako imamo za nju više odgovora nego pitanja. Na taj način zatvaramo vrata srca osuđujući i stavljajući se na mjesto Stvoritelja, premda nitko od nas to nije.

Predaja kaže da je Mojsije na Sinaju zamolio Gospoda da mu vidi lice, a on mu je pokazao tek djelić leđa. Zašto? Na taj način naučio ga je da mi kao ljudska

---

* Mr. sc. Jasminka Domaš, na Studiju religijske kulture Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove – Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu predaje biblijski i suvremeni judaizam; spisateljica je i novinarka na Hrvatskom radiju u Zagreb.

bića vidimo uvijek samo vrlo malen dio slike nekog događaja, odnosno ono što nam Svemogućući u stanovitom trenutku ili razdoblju života dopušta da vidimo.

Kada gledamo drugog čovjeka zapravo ne znamo što se s njime događa i kakav mu je život. Ne znamo zašto je rođen, u kakvim okolnostima je odrastao, ni što će biti s njim. Mi vidimo samo bljesak slike u jednom momentu i zato je uvijek bolje imati pitanja nego odgovore.

Čudno je koliko ljudi vole biti drugima suci zaboravljajući da se zemaljski sud sastaje povremeno, a nebeski stalno zasjeda. Uostalom možemo utvrditi i to da onime što činimo sudimo neprekidno sami sebi, jer u vremenu bez vremena, onom iznad dimenzija kakve na zemlji poznajemo, ništa se ne gubi i ništa ne nestaje pa čak i onda kada oprostimo drugima ili drugi oprostite nama, ono što je rečeno, rečeno je. Ono što smo uradili, uradili smo. I tako učimo da odgovornost nije nešto što postoji kao apstraktan pojam, nego je najuže povezan sa svakodnevnom slobodom izbora.

Pojedinac je neprekidno u mogućnosti da živi na način u kojem neće biti mjesta žaljenju za propuštenim prilikama u kojima smo mogli biti bolji, strpljiviji, tolerantniji, ne samo prema bližnjima nego i prema ljudima koje susrećemo, jer na kraju krajeva čovjek je sklon »svojima« gledati kroz prste, a druge osuđivati, sklon je da tamo gdje nema znanja i razumijevanja to zamijeni ohološću.

Jednom prilikom čovjek upita Vječnog smije li voljeti stranca, a on odgovori: »Ti vidiš stranca, ali ja ne.«

Ponekad se mora imati hrabrosti i odlučnosti učiniti iskorak iz okvira znatnog i ustaljenog sustava u kojem se krećemo, od vremena do vremena treba ući u vodu i iskusiti što znači plivati uzvodno, jer svijet koji Gospodar nad svim vojskama nudi ne ide uvijek jednim te istim tokom. Nije li to u svojoj biti onaj poziv Elohima upućen praocu Abrahamu: »Idi, idi.« To ne mora značiti da moramo doista nekamo otići, nego vratiti se k sebi, onom što u svojoj srži života jesmo i taj poziv upućen Abrahamu: »Idi, idi«, zapravo je vrlo blizak hebrejskoj riječi *šma*, čuj. Čuj što se zbiva s tobom! Ispunjavaš li svoju misiju ili si od nje odustao?

Mnogi židovski mistici počinjali bi svoja predavanja riječju *otvoriti*, jer kao što se primjerice istražuju i otkrivaju slojevi značenja biblijskog teksta, tako i čovjek mora zaranjati u sebe, u dubinu svojeg srca i duše kako bi mogao odgovoriti na ono famozno pitanje: »Tko sam to ja?« Ali, ni to nije dovoljno, jer da bismo kao osobe mogli živjeti svoj život, a ne nečiji tuđi, nikada ne smijemo prestati s preispitivanjem sebe o onome što je to što doista želimo. Nije to pitanje za sanjare nego ono pomaže čovjeku ispuniti svoju misiju ne zaboravljajući da nije načinjen samo od zemaljskog praha nego i da neprekidno živi u dahu daha Jednog i Svemogućeg. Ono pomaže da se spozna koliko smo vjerni svojem istinskom biću da bismo mogli biti vjerni Kralju kraljeva nad svim kraljevima.

Ima jedna zgoda koja kaže da je rabin Zusja neposredno prije smrtnog časa bio silno uznemiren, a ljudi okupljeni oko njegove smrtno postelje pitali su ga

što ga čini toliko zabrinutim i nemirnim i on im reče: »Kad dođem pred Božji sud i pitaju me zašto nisam bio Mojsije odgovorit ću da je to zbog toga što nisam Mojsije. Ali ne znam što ću reći ako me Sud pita: 'Zusja, zašto nisi bio Zusja?'«

Teška su vremena. Nepravедna. Opasna. Uništene su mnoge vrijednosti, mnogi su ljudi obezvrijeđeni, njihovo ljudsko dostojanstvo pogaženo, nade iznevjerene, uglavnom zbog tuđe pohlepe i prijevara. Priroda svakim danom pred našim očima sve više umire i to zbog nebrige i bezočnog iskorištavanja prirodnih resursa u utrci za profitom. A ipak postoje oni, u najvećoj mjeri neznani ljudi, koji svakim danom svojim dobrim djelima svijet održavaju u postojanju i zbog njih Sunce izlazi iz svojeg šatora i zaklona i grije svojim zrakama ovaj svijet koji se urušava. U njemu postoje bezbrojni spomenici velikanima duha, izumiteljima, glazbenicima, piscima, pjesnicima, herojima, znanim i neznanim junacima, ali možda bi jednom negdje trebalo podići spomenik samozatajnim ljudima, onima o čijim dobrim i nesebičnim djelima nikada nećemo čitati u novinama ili gledati o njima neku vijest na televiziji. A baš oni čuvaju od nestajanja ovaj naš svijet, naš zajednički dom.

I one riječi upućene praocu Abrahamu da se okrene svojoj biti i da shvati da on koji je svjetlo mora svjetlo pronositi svijetom, poziv je i nama da nađemo volje otići iz svog najbližeg okruženja upoznati druge ljude, civilizacije, zemlje, religije, čuvajući svoju posebnost, ali sudjelujući u univerzalnom i ne strahujući da ćemo time biti umanjeni, odnarođeni. Ne, to je poziv da upoznamo bogatstvo svijeta Božjeg stvaranja čiji smo i mi dio i osvijestimo u sebi da ponekad živimo u zatvoru koji nema zidove. Ali stalno osjećamo njihovu težinu stiješnjeni između prošlosti i straha od budućnosti smanjujući na najmanju mjeru ovo *sada* u kojem ne djelujemo dovoljno. Treba se dakle odlučiti na putovanje, otići k sebi pa onda u svijet do drugih da bismo otkrili da smo ti drugi, mi sami.

Nije to jednostavno ni uvijek lagodno putovanje, ono je ispunjeno izazovima i kušnjama, mnoge se staze teško razaznaju. Tako je nekako postalo uobičajeno, osobito u intelektualnim krugovima, da se stvari ne nazivaju svojim pravim imenom. Baš kao da se govornici ili sugovornici u raspravama trude ne izreći istinu – ona je vrlo često izgnana, kao da je riječ o nečem silno nepristojnom i nedoličnom. Istina se odijeva u slojeve odjeće do neprepoznatljivosti, no ne postoje dvije istine. Istinu se ne može oponašati, jer tada prestaje biti istinom. Tako je u svijetu politike, u gospodarstvu, ali nažalost ponekad i u komunikaciji teologa. Sve to, kada se stavi na vagu ovog kaotičnog vremena, govori ne o licu nego o naličju međuljudskih odnosa.

Istina se dotle gladi svime i svačime dok na kraju ne biva izbrisana pa se moramo upitati kamo to vodi i komu to naposljetku koristi? Govoriti istinu, govoriti ili pisati s jasnoćom mnogi će protumačiti kao pomanjkanje diplomatske vještine, no za sve postoji vrijeme i mjesto, pa tako se i svaka osoba prije ili poslije mora suočiti s istinom. Čini se da ona energija kojom čovjek hrani

svoju dušu u svakodnevici, sve više dolazi iz sve zagađenijeg sjemena pa tako spoznaje da ekološko pitanje u svojoj srži jest etičko i moralno. I da se neprekidno sve više kao ljudi udaljujemo od onih božanskih iskri koje su se pojavile u nastajanju, u Početku.

I kao što se ponekad gradovi ne vide od zagađenja, poput Pekinga ili, sjetimo se, Milana u kojem došljaci vrlo često pokleknu od iznenadne slabosti koja ih obuhvati zbog zraka na koji nisu navikli i završe u nekoj bolnici, tako i mi zbog raznoraznih slojeva koji skrivaju Božje svjetlo gubimo svoj smjer u životu i odustajemo od Puta bojeći se, strahujući da više ne možemo pronaći put prema Kući. No unatoč svemu, ili baš zbog svega ovog, treba dodirnuti rukom mjesto svoje duše, pronaći toplinu, istinu, ljubav koje čine temelj života, jer bez toga sami sebe uvijek i ponovno činimo izgnanicima iz Edena i prekidamo vezu između Neba i Zemlje. Što nam preostaje? U čežnji za izgubljenim zavičajem očistiti zrcalo svoga srca.